

understand the above mentioned as a dialogical unity, a mini-text. These communicative units create linguistic and cultural content of the conversation book. It is emphasized, that conversation books are complex ideographic sources. They focused on different national and international communication sphere, as they reflect the specific composition and structure of the communicative units in the related / unrelated linguistic environment. For communicative stylistics, the conversation book is a powerful source of knowledge of everyday Ukrainian culture. As is known, everyday language based on stereotypes of communication at home, with friends, outside of everyday, in professional environment and at the workplace. The conversation book, depending on what time it was created, reflects the historical and modern features of oral communication in the family, in transport, banks, shops, government offices and so on. Communicative units of the conversation books are often remain nomination communicative units, which can be described as psychological and substantive marks of a period of time on the historically variable axis of literary and verbal communication in informal, semi-formal and formal areas of everyday life. Conversation books reflect different registers of communication in communicative units. Composite division of the materials of the conversation books reflects the basic situation of communication that mark the topics: Human Being, Personal information, Dating, Family, Education, in the city, Stores, Medical Assistance, Market, Restaurant, Cafe, Dining, Travel and so on. The study of conversation books, that began actively go out of print in the first decades of the twentieth century, specifies the ideas of the researchers about the main communicative units of Ukrainian everyday culture, helps to clarify support apparatus of conversation books.

Key words: *conversation book; Ukrainian culture everyday; communicative unit; dialogue; language and objective sign; language and psychological sign; stylistic register.*

Надійшла до редакції 1.09.16

Прийнято до друку 12.10.16

УДК 811.161.2'38

БОНДАРЕНКО Алла Іванівна,

кандидат філологічних наук, докторант кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: alla_bon@ukr.net

ЛОГОЕПІСТЕМНА МОДАЛЬНІСТЬ СЛОВООБРАЗІВ ЧАСУ В ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Серед актуальних завдань сучасного мовознавства є перехід від аналізу центральних до розгляду маргінальних мовленнєвих явищ та форм. У статті розглянуто проблему вироблення видології епістемної модальності. На матеріалі компонентів периферійної частини функціонально-семантичного поля темпоральності, яку становлять імпліцитні словесні образи часу, побудовані на основі онімів, виявлено субкатегорійні чинники логоепістемної модальності, що характеризує однослівні й неоднослівні компоненти прецедентних текстів. Ідеться про її зв'язки з епістемною модальністю, основа якої – семантична площина знання; евіденційністю, що у вузькому розумінні залежить від вказівки на джерело повідомлення; пресупозицією як типом імплікації, який передбачає попередньо засвоєні відомості. Указаний вид модальності формують також темпоральна конотація символів лінгвокультури, якими, зокрема, є антропоніми, міфoантропоніми та міфоніми; стереотипні оператори оцінки та домінантність епістемного модусу. Спостережено, що носіями логоепістемної модальності є переважно компоненти мікрополя суспільно-історичного часу, а її синергійну підтримку забезпечують тексти фольклору та книжності.

Ключові слова: *логоепістемна модальність, епістемна модальність, логоепістема, оніми, евіденційність, епістемний модус, темпоральна конотація, пресупозиція, стереотипні оператори оцінки, семіозис лінгвокультури.*

Постановка проблеми. Діалогічні зв'язки текстів у семіозисі лінгвокультури, розвиток функціональної семантики їхніх фрагментів актуалізують питання про диференціацію типів модальності. Нині на основі оцінок, у яких ураховано предметно-логічне значення (праці Н. Арутюнової [1]) та конотативну семантику (дослідження Т. Космеди [2]) вибудована видологія аксіологічної модальності.

Епістемний тип модальності, що презентує універсум знання, вивчають як у межах логіки, так і мовознавства. З інформацією, джерелом якої є лінгвокультура, В. Костомаров та Н. Бурвикова співвідносять логоепістеми, залучаючи до їхнього складу однослівні та неоднослівні елементи, ядро яких стосується загальновідомих текстів [3, с. 44]. З огляду на прецедентність аналізовані одиниці викликають відповідну оцінку, тобто є модально маркованими. Згадані мовні форми становлять основу словесних образів часу в поетичних текстах двадцятого століття [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному вітчизняному мовознавстві епістемну модальність, яка вказує на особливості (достовірність, імовірність, сумнів та ін.) знань про предмет мовлення, вивчають Н. Скибицька (діахронний аспект в англійській мові), О. Семенець (ідіостильовий вимір у поетичному мовленні), В. Охріменко (співвідношення зазначеної модальності з модусами). У дослідженнях О. Семенець, виконаних на матеріалі поетичного ідіолекту, звернуто увагу на функціонування епістемного оператора «я знаю», виявленого як переконання, передчуття, пророцтво, логічне передбачення, а також розуміння, усвідомлення [5, с. 87].

Серед термінопонять, тісно пов'язаних із епістемною модальністю, Н. Скибицька розглядає евіденційність і пресупозицію [6, с. 4–45], а В. Охріменко – епістемний модус [7, с. 50]. Евіденційність досліджено на матеріалі різних мов (праці Н. Козинцевої, В. Храковського, Є. Корді та ін.) [8]. Є. Корді стверджує, що «евіденційність слугує для вказівки на джерело інформації, а епістемна модальність – для маркування ступеня достовірності інформації» [9, с. 254].

Визначення раніше не вивчених частин загальної проблеми. Оскільки знання про світобуття перебувають не тільки у вербалізованому, декларованому (пор., наприклад, дієслова *знати, розуміти, усвідомлювати*, прислівники *дійсно, справді* та ін.), а й прихованому вигляді, природно припустити існування модальності, яка розвивається в межах епістемного типу, проте має в основі імпліцитну семантику, а отже, і відповідну конотацію вербальних одиниць. Вивчення ресурсів модальності має сприяти створенню не лише її типології, а й субтипології (видології).

Метою пропонованої статті є вивчення чинників формування субкатегорійного статусу логоепістемної модальності на основі аналізу словесних образів часу в поетичних текстах двадцятого століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Власні назви, зокрема антропоніми, міфоантропоніми та міфоніми є носіями лінгвокультурного знання в складі словесно-художніх форм із семантикою темпоральності. Онімичний репертуар, що є в основі аналізованих словесних образів, містить також темпорально конотовані завдяки семантиці подієвості імена знакових в історії України постатей, відомих з історіографічних, публіцистичних та художніх джерел. Розгляданий тип модальності пов'язано з актуалізацією імен осіб, які жили в минулому, як мовних знаків сучасним письменникам суспільно-політичних подій: *Стали стинами до тебе, Богдане, забули, не помічають у кутку в самому центрі України, як ти їй заслужив* (Ю. Тарнавський). *З наказу Нерона летять ескадрони-убивці* (О. Забужко).

Антропоніми, на основі яких побудовано текстові фрагменти часової семантики, формують розуміння причиново-наслідкових зв'язків в історіософії національного буття. Наприклад, асоціативно-семантичний комплекс оніма *Богдан (Хмельницький)* належить культурно-історичній пам'яті, що створює можливість використати його для окреслення рис конкретних відтинків суспільного часу, а також історіософських узагальнень: *На землю прийде гетьман слова, Богдана п'яним назове* (Л. Костенко); *Знайдеться (місце –*

А. Б.) й для костей вірного раба Богдана, якщо позбирають їх, бо розкидала Росія (Ю. Тарнавський). Другий із наведених прикладів формує бачення глибинних історичних причин чорнобильської катастрофи, зокрема колоніального становища України (зазначену семантику підтримує контекст поеми Ю. Тарнавського «У РА НА», присвяченої драматичним подіям у Чорнобилі). Чинником логоепістемної модальності розгляданих словообразів часу є поняттєвий оператор 'знаний як винуватець історичного прорахунку'. Словообрази часу, які містять зазначений онім, синергійно збагачує інформація історіографічних та інших текстів, що містять відомості про події, які розгорталися навколо постаті Богдана Хмельницького.

Формуючи асоціативний комплекс у межах історіографічних, публіцистичних джерел і реалізуючи відповідні поняттєві оператори, темпорально конотовані імена відомих політиків, історичних діячів стають чинниками формування логоепістемної модальності тропеїчних синтагм часової семантики (пор.: *Берія* 'знаний як один із керівників репресивної системи', *Мазена* 'відомий як клятвовідступник'). У множині зазначені власні імена використано в ролі загальних назв (антономазія), тому в складі розгляданих образів вони позначають відповідні категорії історичних суб'єктів, активізуючи рефлексивні зусилля реципієнта (пор.: *берії*). Модальність деяких онімів невіддільна від аксіологічного перекодування (пор.: *мазети*): *Барикади совісті – проти берії* (Л. Костенко). *Зіспівалося на один глас велике і мале православ'я вінценосців славити, мазеп проклинати* (І. Калинець).

Периферійні одиниці функціонально-семантичного поля темпоральності, в основі яких перебувають імена та прізвища митців, спираються на знання, що стосуються культурно-ідеологічного розвитку суспільства. Їхні прагматичні ресурси сформовані завдяки актуалізації в семантичній структурі словесно-художніх форм темпоральної семантики змісту понять (асоціативних констант антропонімів), які є операторами модальності логоепістемного типу (наприклад, *Гомер* 'знаний як співець історії', *Сосюра* 'знаний як співець національного патріотизму'). Завдяки темпоральній конотації розгляданих імен відбувається їх уміщення в семантичний простір суспільних подій, що викликає мовомисленеві дії актуалізації культурологічних відомостей. Наведені оніми окреслюють поняття, значущі для історичного буття нації й відомі членам лінгвокультурної спільноти, що пояснює їх використання для характеристики відповідної епохи (наприклад, репресивних заходів влади, ідеологічного прислужництва з боку митців та ін.) або історичних відтинків, які стосуються розвитку літератури, культури в цілому: *Приходжу пригадати, що останнього вінка останній із сосюр зодяг у домовину* (І. Калинець). *Жорстокі вандали – Гомери кривавої Воркути* (І. Світличний).

Завдяки відомості в межах лінгвокультурного товариства власні назви, які являють собою імена письменників, літературознавців, набувають властивостей загальних, позначаючи відповідну категорію суб'єктів історії (пор.: *івани дзюби, достоевські*): *Іду подивитися чи не ідуть до столиці івани дзюби* (І. Калинець); *Позбулися Достоевських. Черга тепер чия?* (І. Світличний). Модальні властивості зазначених словообразів формуються за умов інформативної підтримки текстів історії літератури, літературознавчих джерел.

Специфіка логоепістемної модальності словообразів часу, утворених за допомогою слів на позначення персонажів художніх творів, полягає в тому, що її формування відбувається завдяки синергійній (інформаційній) взаємодії прецедентних власних імен і поетичних текстів двадцятого століття. У такий спосіб відбувається увиразнення негативних рис національної історії або певної категорії її суб'єктів. Наприклад, темпорально конотований патронім *Ярославна* є основою інтерференції понять, вироблених у «Слові про Ігорів похід», з одного боку, та поетичних текстах двадцятого століття, – з іншого. Наведений онім актуалізовано в контексті гендерних ролей в умовах репресивних заходів влади: *Шануйтесь, друзі-побратими, за Ярославнами святыми. Хто ми без них? Чи ми змогли б себе на розтерзанія будням так, як вони, віддати? Будьмо достоту гідними*

княгинь (І. Світличний). Логоепістерна модальність мікрообразів часу, утворених на основі міфонуіма *Вій*, формується внаслідок взаємодії семантики зазначеної онімічної назви та уявлень про суб'єктів національної історії. Внутрішній потенціал оніма *Вій* створює світоглядну призму для історіософського погляду на буття нації: *І люд, пригнічен низиною ниць, вколисаний в сумірний шум тиениць, позбавлен моря, грузне в землю Вієм* (Є. Маланюк); *Підніміть повіки Вія-малороса! Маски і музики... Via Dolorosa* (І. Римарук).

З огляду на те, що за міфоантропонімами *Господь, Бог, Божя Мати* в християнській лінгвокультурі закріплено поняття всеможного заступництва, низку словесно-художніх форм із семантикою історичного часу, які формують уявлення про кризове, драматичне становище суспільства, характеризує логоепістерна модальність: *В Сумах твоїх, у Твоім Голосієві – на весь Хрестиніль, Хрестица, Хрести – сина Славутича, сина Месію, сина Спасителя!.. А нас прости* (Л. Костенко). *Господи, врятуй від українців Україну* (В. Ілля).

Аналізована модальність словесних образів часу ґрунтується на культурологічних відомостях, від яких залежить асоціативно-семантичний ореол власних назв *Бог, Господь, Христос, Месія*, що походять із текстів Святого Письма. В інтегративній структурі аналізованих периферійних одиниць функціонально-семантичного поля темпоральності актуалізовано поняттєві оператори вказаних онімів (пор.: *Бог* 'знаний як усемошний творець', *Месія* 'відомий як рятівник, визволитель').

Рефлексію, що супроводжує розглядані поетичні фрагменти, збагачено завдяки тому, що логоепістеми – власні назви є об'єктами антономазії й антифразису: *На палі на сибіри месіїв офіруємо віро найсліпіша* (І. Калинець); *Ні писнути, ані дихнути від патентованих месії* (І. Світличний); *І всі будуть кричати без утину: – Месію! Вітайте Месію! – Осанна Йому, Він прийшов!* (П. Тичина); *І навіть недавні месії, що рвались колись до борні, крильцята підрізавши мрії, белькочуть, по вуха в багні* (Б. Мозолевський).

Епістемний модус підкріплюють умови поетичної референції. Порушення усталеної кореляції означуваних та означників приводить до накладання понять, які постають за мовними одиницями на позначення, з одного боку, суспільної дійсності, а з іншого – сакральної історії: *Не Христос воскрес – Робітничий Клас* (П. Тичина). *Потім ти впала між скиби і в корчах материнства дала виродкові життя, назвавши його Христом* (В. Вовк). Другий із наведених прикладів діалогічно взаємодіє з подіями, які сталися внаслідок чорнобильської катастрофи: такі уявлення підтримує контекст поетичного твору.

У складі словесно-художніх одиниць із семантикою часу перебувають поняття, що становлять асоціативну площину закорінених в українській лінгвокультурі онімів *Божя Мати, Скорбна Мати, Марія* й ін., які мають в основі оператори 'знана як стражденна', 'знана як владуша', і це наводить на думку про те, що вони є носіями модальності логоепістемної кваліфікації. Указані словообрази часу окреслюють не лише напруженість суспільних подій, їх пов'язано також і з надією на очікувані позитивні історичні зміни: *Подивись, Маріє: все маліє. Тільки Бозя рюмсає про нас* (Ю. Андрухович); *Кликала пріч із пекельних сторіч Діва Обида... Чом же ти ймення Обиди взяла, Діво Маріє?* (І. Римарук).

Модальність логоепістемного типу, яку продукують міфоантропоніми Біблії, сформовано завдяки їх прецедентності й обізнаності реципієнтів з асоціативно-семантичними ресурсами досліджуваних онімів. У складі тропеїчних форм із семантикою часу, побудованих на їх основі, актуалізовано, наприклад, поняттєві оператори, на які спирається інтегративна структура словообразів (пор.: 'знаний як зрадник' (*Юда*), 'відомий як проклятий' (*Марко Проклятий*)) та ін., що сприяє характеристиці суб'єктів історичної діяльності: *Ні, не вмреш ти (народ – А.Б.). Марком Проклятим будеш* (Є. Маланюк). *А Хохландія: скопом живі й мерті, падли, апостоли, Юди* (І. Світличний).

Епістемний модус, реалізований у пригадуванні та зіставленні, стимулює темпоральна конотація розгляданих власних назв. Аналізований вид модальності співвідносний із порушенням усталеної кореляції означуваного й означника, що відбувається завдяки зближенню денотатів віддалених референційних сфер («національна

історія» та «сакральна історія»). У складі словообразів часу оніми *Месія*, *Пілат* та *Іуда* вжито в множині й тим самим їх співвіднесено не з референтною, як в узуальному мовленні, а з денотативною площиною: *Там, де корчаться звалтовані іуди, мале є місце і моїм братам* (В. Стус). *Христос не знаю може де і є, зате в очах рябіє од Пілатів* (Л. Костенко). *За всім за тим – живіть собі, Іуди, я рук своїх об вас не забрудню* (Б. Мозолевський). У ході побудови словесно-художніх форм із семантикою суспільно-історичного часу переплітаються уявлення про реальні події, із якими діалогізують аналізовані образи (доба громадянської війни, репресій, чорнобильської трагедії), та хронотоп прецедентного тексту (легенда про Ісуса Христа).

У ході сприйняття вказаних тропеїчних компонентів функціонально-семантичного поля темпоральності відбувається накладання характеристик персонажів біблійного універсуму на риси суб'єктів історичного процесу, що засвідчує актуалізацію епістемного модусу, який зазнає синергійної підтримки з боку текстової інформації Святого Письма. Як і власні назви Біблії, міфоантропоніми легенд і міфів Давньої Греції, що є носіями темпоральної конотації, оскільки асоціюються з міфологізованою грецькою історією, належать до фонду лінгвокультури. У складі прецедентних текстів за ними закріплено стійкий асоціативно-семантичний ореол, елементи якого актуалізовано в ході утворення словообразів суспільно-історичного часу й спроектовано в обсяг операторів логоепістемної модальності (наприклад, поняття справедливості (пор.: *Феміда*), штучних меж (пор.: *Прокруст*) або даремної важкої праці (пор.: *Сізіф*): *Щодня таєрус – дітись ніде – жерців осліпкої Феміди твої гнів, твої суд, твоє ім'я* (І. Світличний); *Скільки Колімських Сізіфів вчорнілим снігів'ям чорніли у власних лабіринтах свободи* (С. Сапеляк); *Та чесна муза Калинців і Стусів у нас, громадо чесна, і при нас, твалтована на ложниці Прокрустів* (І. Світличний). У такий спосіб відбувається осмислення суспільних подій та їхніх суб'єктів, сприйнятих крізь призму внутрішнього потенціалу зазначених власних назв: А.-Ж. Греймас характеризує лексему як місце історичної зустрічі сем [10, с. 53].

Оніми, що є об'єктами антономазії й антифразису та вживані в множині, створюють основу для зіставлення операторів аналізованої модальності й понять, пов'язаних із характеристикою суб'єктів історії: *Спішіть назустріч яросним Ахіллам легкою здобиччю легкої мсти і ницьма падайте чолом похилим волоссям прах мсти* (Юрій Клен); *Жерці Аполлона Прокрустам творять девізи й стяги: «Ламаєм людям горби, щоб вирівняти хребти!»* (І. Світличний). Наведені власні назви використані в міжтекстовій референції, виявляючи системну взаємодію мовних знаків культури. Логоепістемний тип модальності формується внаслідок зближення поняттєвих площин міфоантропонімів, які презентують легенди й міфи Давньої Греції, з одного боку, й суспільно-історичних реалій, з іншого. Наприклад, теоніми давньогрецької літератури, що символізують естетичне мистецтво (*Афродіта* (*Афродита*), *Аполлон*), у структурі поезій фокусують уявлення про прекрасне, що дає змогу за допомогою їх окреслити поняття очікуваного історичного майбутнього. Словесні образи часу, в основі яких перебувають імена героїв грецьких легенд і міфів (*Ахілл*, *Геракл*), асоціюємо з ідеалізованим історичним минулим України, величчю колишніх суб'єктів історії: *Бо життя їм немає. Бо куди себе діти їм. Їх погноєм, підніжжям створив всеблагий. А могли б Аполлонами. А могли б – Афродітами. Як князі між князями. Між богами боги* (І. Світличний). *Були преславні наші козаки – як ті Ахілли і як ті Геракли. На це у нас щось розуму забракло* (Л. Костенко).

Завдяки відомостям, носіями яких є тексти художньої літератури та фольклору, оніми, наділені темпоральною конотацією, виконують роль носіїв закріплених за ними поняттєвих операторів модальності логоепістемної кваліфікації (наприклад, *Ярославна* 'відома як віддана дружина', *Вій* 'знаний як сліпий, страхітливий'). Наведені уявлення стимулюють актуалізацію лінгвокультурних відомостей і проєктовані в характеристику суспільно-історичних явищ та суб'єктів історичного процесу: *Люд, позбавлен моря, грузне в землю Вісм* (Є. Маланюк); *Ой а ці Ярославни не на міських валах ой а цих Ярославен*

самих ждуть із темниць (І. Калинець); Молімося, браття атеїсти, за наших славних Ярославів (І. Світличний); Атомний Вій опустив бетонні повіки (Л. Костенко).

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. У ході дослідження виявлено, що імпліцитні словесні образи часу, основою яких є вказані оніми, пов'язані з семантичною площиною знання, а його джерелом є прецедентні тексти. Тому їхня модальність невіддільна від епістемної; вона перебуває в системних зв'язках з евіденційністю, що у вузькому розумінні залежить від вказівки на джерело повідомлення, а також пресупозицією як різновидом імплікації, який формують попередньо здобуті відомості. Як й епістемна, логоепістемна модальність спирається на епістемний модус як визначальний.

Специфіку модальності логоепістемної кваліфікації становить темпоральна конотація символів, що є основою аналізованих словесних образів, а також стереотипні поняттєві оператори оцінки, сформовані на основі лінгвокультурних знань.

Список використаної літератури

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 896 с.
2. Космеда Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки : [монографія] / Тетяна Космеда. – Львів : ЛНУ, 2000. – 350 с.
3. Костомаров В. Г., Бурвикова Н. Д. Старые мехи и молодое вино. Из наблюдений над русским словоупотреблением конца XX века : [монография] / В. Г. Костомаров, Н. Д. Бурвикова. – СПб : Златоуст, 2001. – 220 с.
4. Бондаренко А. Темпоральність у поетичній мові XX століття : [монографія] / Алла Бондаренко. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М. – 2013. – 324 с.
5. Семенець О. О. Синергетика поетичного слова : [монографія] / О. О. Семенець. – Кіровоград : Імекс ЛТД, 2004. – 338 с.
6. Скибицька Н. В. Епістемічна модальність в англійській мові (діахронний аспект) : [монографія] / Н. В. Скибицька. – К. : Логос, 2010. – 215 с.
7. Охріменко В. І. Сміслова структура модальних одиниць : [монографія] / В. І. Охріменко. – К. : Логос, 2011. – 403 с.
8. Эвиденциальность в языках Европы и Азии : [сборник статей памяти Наталии Андреевны Козинцевой] / под ред. В. С. Храковского. – СПб : Наука, 2007. – 634 с.
9. Корди Е. Е. Категория эвиденциальности во французском языке / Е. Е. Корди // Эвиденциальность в языках Европы и Азии : [сборник статей памяти Наталии Андреевны Козинцевой]. – СПб: Наука, 2007. – С. 253–292.
10. Греймас А.-Ж. Структурная семантика: поиск метода / Альгирдас-Жюльен Греймас ; [пер. с фр.]. – М. : Академический Проект, 2004. – 368 с.

References

1. Arutyunova, N. D. (1998). *Language and the human world*. Moscow: Jazyki russkoy kultury (in Russ.)
2. Kosmeda, T. (2000). *Axiological aspects of pragmalinguistics: formation and development of the category of evaluation*. L'viv: LNU (in Ukr.)
3. Kostomarov, V. H., & Burvikova, N. D. (2001). *Old wineskins and new wine. Observations on Russian word usage in late XX century*. Saint Petersburg: Zlatoust (in Russ.)
4. Bondarenko, A. (2013). *Temporality in the XX century poetic language*. Nizhyn: PP Lysenko M. M. (in Ukr.)
5. Semenets, O. O. (2004). *Synergetics of poetic language*. Kirovohrad: Imeks Ltd. (in Ukr.)
6. Skybytska, N. V. (2010). *Epistemic modality in the English language (diachronic aspect)*. Kyiv: Logos (in Ukr.)
7. Ohrimenko, V. I. (2011). *Meaning structure of modal units*. Kyiv: Logos (in Ukr.)
8. Khrakovskii, V. S. (ed.) (2007). *Evidentiality in the languages of Europe and Asia. A collection of articles in the memory of N. A. Kozintseva*. Saint Petersburg: Nauka (in Russ.)
9. Kordi, E. E. (2007). The category of evidentiality in the French language. In Khrakovskii, V. S. (ed.). *Evidentiality in the languages of Europe and Asia. A collection of articles in the memory of N. A. Kozintseva*. Saint Petersburg: Nauka (in Russ.)
10. Greimas, J. A. (2004). *Structural semantics: search of a method*. Moscow: Akademicheskii proekt (in Russ.)

BONDARENKO Alla Ivanivna,

Doktor of Filology, Associate Professor at the Department of modern Ukrainian Language, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University in Kyiv

e-mail : alla_bon@ukr.net

LOGOEPISTEMIC MODALITY OF VERBAL IMAGES OF TIME IN THE 20th CENTURY POETIC TEXTS

Abstract. Introduction. *The dialogue between texts in the semiosis of culture as well as the evolution of functional semantics of their fragments foreground the need to differentiate between types of modality. Linguistics has created a typology of subjective modality, but the problem of subtypology hasn't been solved.*

Purpose. *The purpose of the article is to identify, based on the analysis of verbal images of time in the 20th century poetic texts, the factors which form the subcategorical status of logoepistemic modality.*

Methods. *In order to achieve this purpose, we use methods developed in the framework of semasiology and text linguistics: componential, distributive and contextological analysis, as well as the procedure for modelling of the semantic field and contextological interpretation.*

Results. *The study reveals that the implicit verbal images of time which are based on onyms (anthroponyms, mythoanthroponyms and mythonyms) are connected with the semantic sphere of knowledge, the source of which lies in the precedent texts of folklore and literature. Therefore, the modality of these images correlates with the epistemic modality which has a systemic connection to evidentiality. In the narrow sense, it depends on the indication of the source of information, as well as the presupposition as a kind of implication, which is formed by previously obtained information. Both epistemic and logoepistemic modality have the epistemic modus at its core.*

Originality. *The originality of the study consists in author's approach to the problem of subtypology of the epistemic modality. Based on the components of the peripheral part of the functional-semantic field of temporality (formed by the implicit verbal images of time in the XX century poetic texts), the study identifies subcategorical factors of logoepistemic modality. These factors, while demonstrating its vertical connection to the category of the epistemic modality, also indicate its unique characteristics.*

Conclusion. *The characteristic features of logoepistemic modality consist in the temporal connotation of symbols at the core of implicit verbal images of time, as well as in the stereotypical evaluation operators formed on the basis of linguocultural knowledge, which need to be considered when developing and describing a subtypology of modality.*

Key words: *logoepistemic modality; epistemic modality; logoepisteme; evidentiality; epistemicmodus; temporal connotation; presupposition; stereotypical evaluation operators; semiosis of linguoculture.*

Надійшла до редакції 02.09.16

Прийнято до друку 30.09.16

УДК 811.111'367

ЦЮРА Светлана Владимировна,

кандидат филологических наук, доцент
кафедры иностранных языков
Черкасского национального университета
имени Богдана Хмельницкого
e-mail: tsura.svetlana@gmail.com

ОСОБЕННОСТИ ИСТОРИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЕДИНИЦ РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА ИЗВИНЕНИЯ В ЭПИСТОЛЯРНОМ ЖАНРЕ

Проблема данной статьи обусловлена интересом современной лингвистики к диахроническим исследованиям. Актуальность статьи определяется общей направленностью современных лингвистических исследований на рассмотрение любого синтаксического явления с точки зрения выполняемых им в процессе коммуникации функций. Анализ изученных нами эпистолярных текстов определил ряд характерных особенностей использования речэтикетных